

Archeologienota
Beervelde (Lochristi) – Zijstraat

Natasja Reyns en Ruth Ferket

Temse
2019

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reynolds en Ruth Ferket

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2019/12.807/47

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek.....	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	6
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	6
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.3.3	Werkwijze	9
2.4	Assessmentrapport	9
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	9
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	16
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	21
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	24
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	25
3	Samenvatting.....	26
4	Bibliografie	27
4.1	Publicaties	27
4.2	Websites	27
5	Bijlagen	28
5.1	Archeologische periodes	28

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroerendergoed.be>

² <https://geo.onroerendergoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2019C359

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Lochristi, Beervelde, Zijstraat, Zijstraat

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 114782, 196061
- 114821, 195996
- 114780, 195970
- 114743, 196030

Kadastraal plan:

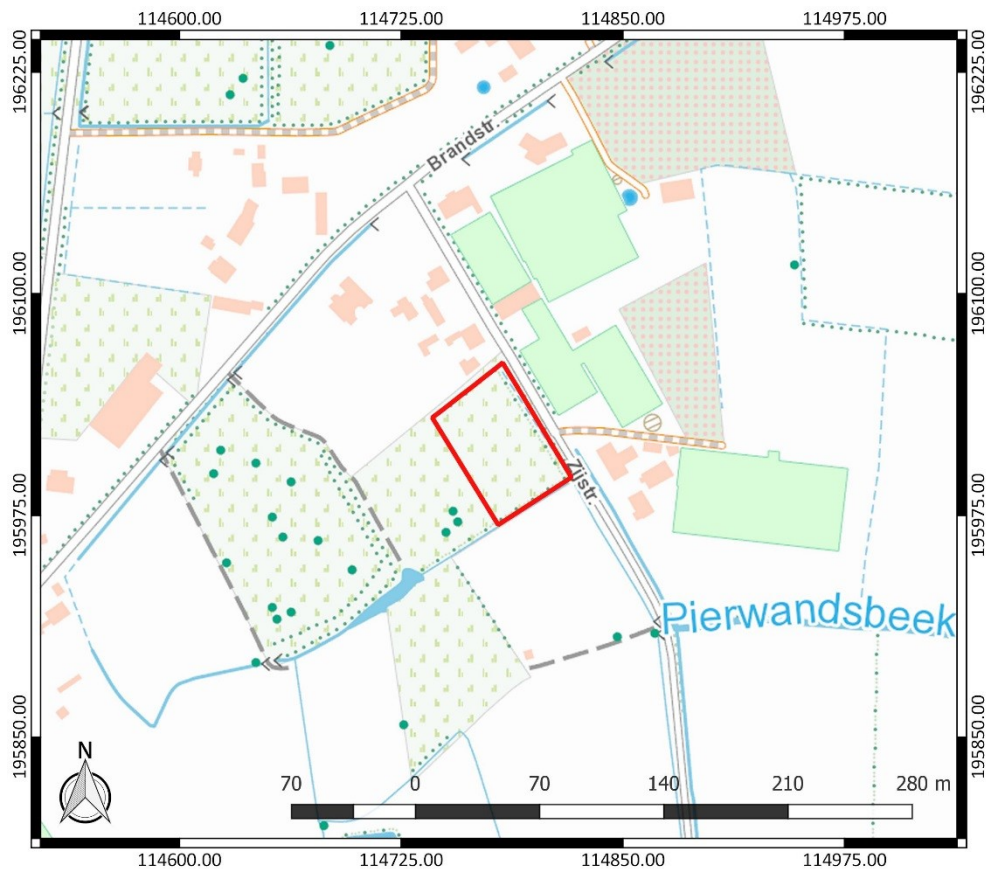

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Lochristi, Afdeling 4 (Beervelde), sectie E, nummer 860 (partim)

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 3883 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 01/04/2019 – 16/04/2019

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorte zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

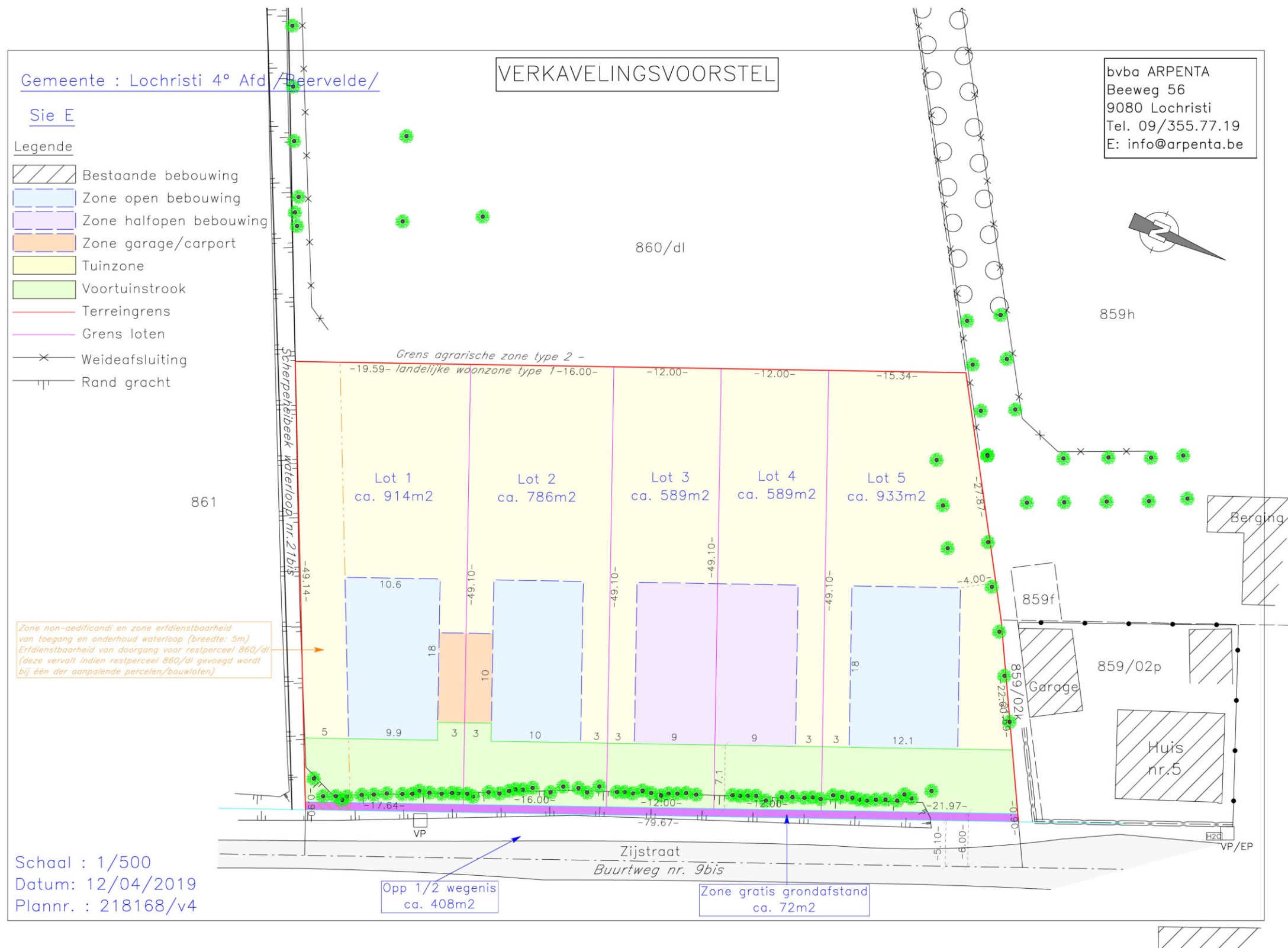
Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit vijf loten voor eengezinswoningen (Figuur 3). Nutsleidingen worden aangelegd langs de wegenis. De aanleg van woningen, garages of carports en parkeerplaatsen betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm diepte. De woningen mogen echter onderkelderde worden. Dit betekent plaatselijk een grotere verstoring diepte. De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoring diepte van de eengezinswoningen overschrijden, ligt in het kader van de verkaveling nog niet vast.

Figuur 3: Verkavelingsplan (Arpenta bvba)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeoreferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

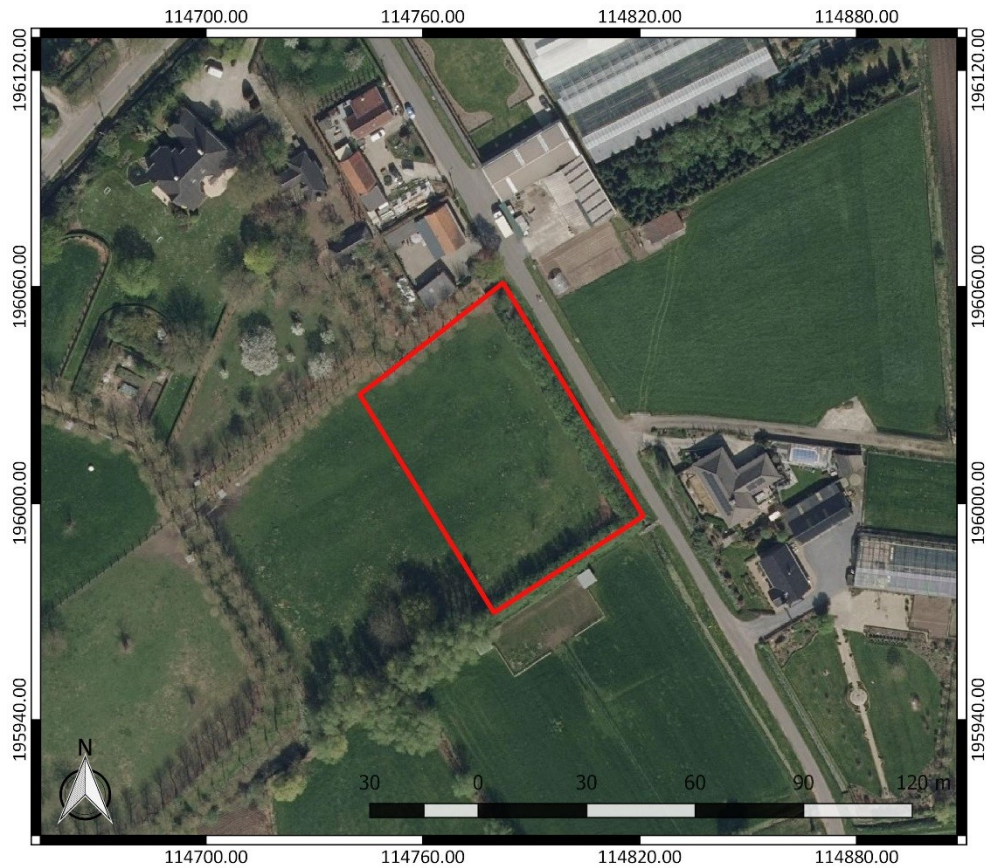
Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

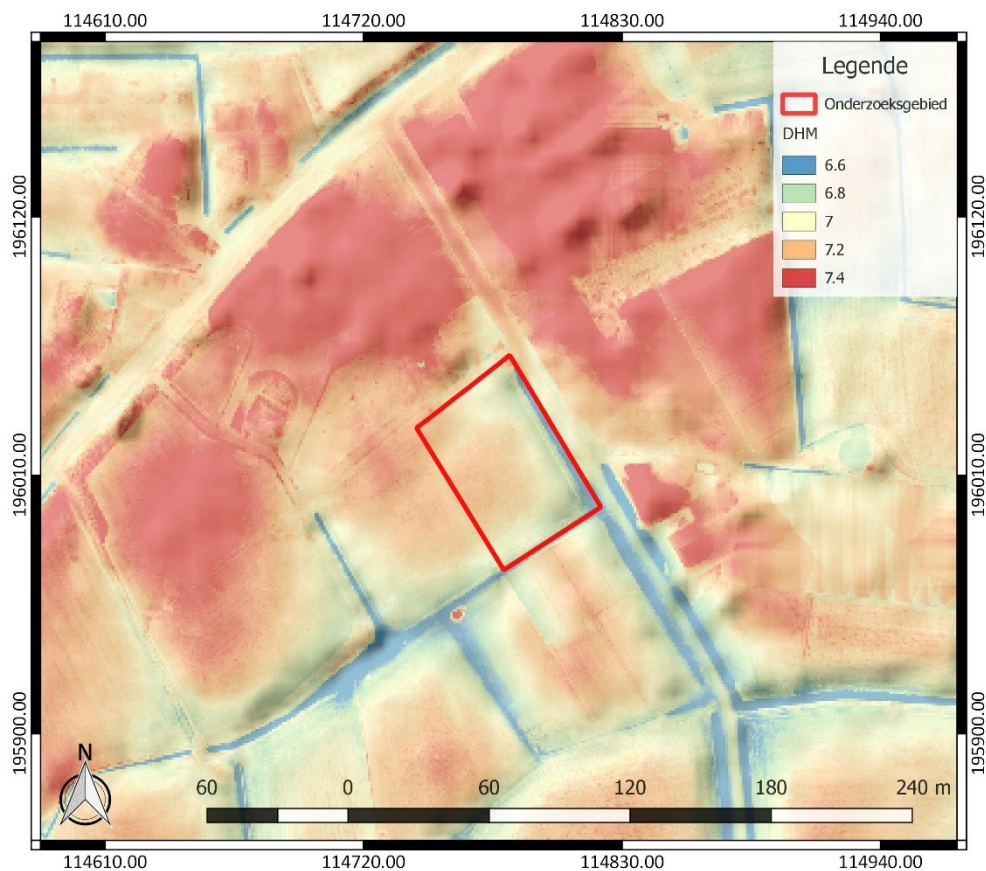
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

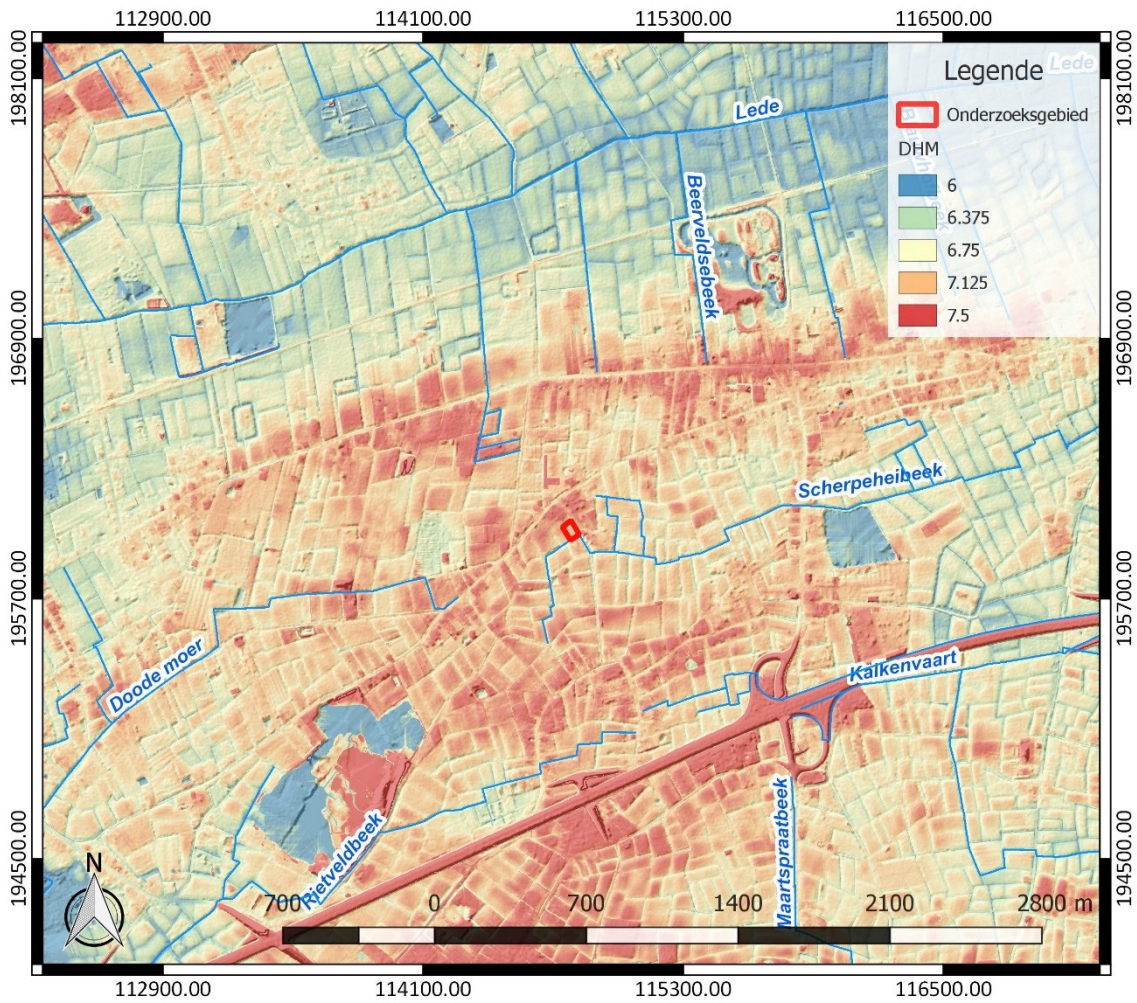
Het onderzoeksgebied bevindt zich ten zuidwesten van het centrum van Beervelde. Het terrein wordt in het noordoosten begrensd door de Zijstraat en is verder gesitueerd tussen de Ertbuerhoek in het zuidwesten en de Brandstraat in het noordwesten (Figuur 4). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden met een landelijk karakter. Hydrografisch behoort het tot het Beneden-Scheldebekken. De Scherpeheibek (of Pierwandsbek) stroomt langs de zuidoostelijke rand van het terrein en verder ten oosten en ten zuidwesten. Op enige afstand ten noorden bevindt zich de Lede met enkele naamloze vertakkingen. Ten noordoosten takt de Beerveldsebek af van de Lede. Ten zuidoosten lopen de Kalkenvaart en de Maartspraatbek en ten zuiden en ten zuidwesten is de Rietveldbek aangegeven. Tot slot is de Doode moer ten westzuidwesten gesitueerd (Figuur 6).

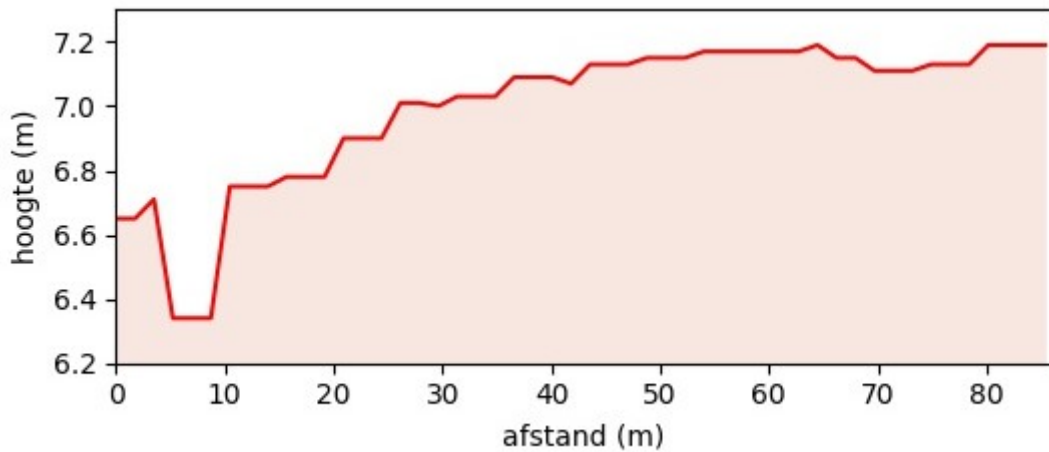
Figuur 4: Luchtfoto van 2018 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 5: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

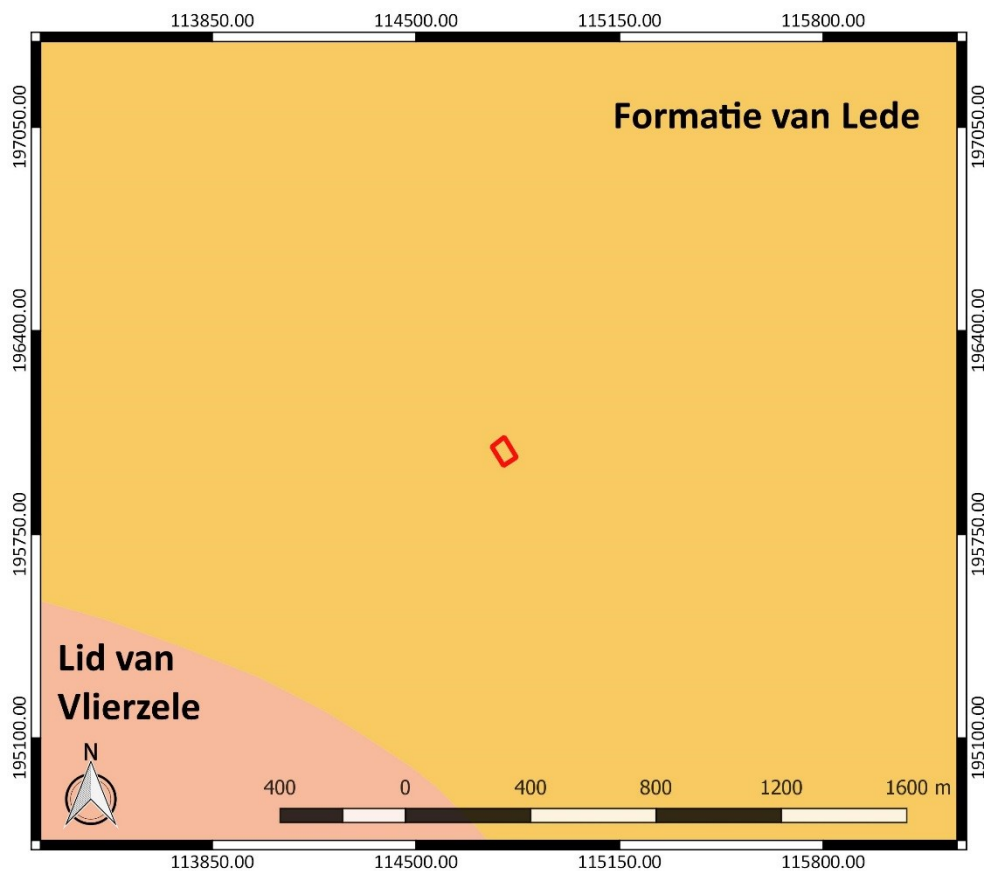

Figuur 6: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 7: Hoogteverloop van zuidoost naar noordwest over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch behoort Beervelde tot de zogenaamde Vlaamse Vallei, een glaciële erosievlei die vermoedelijk tijdens het Vroeg- en Midden-Pleistoceen 20 à 30 meter diep in het tertiaire substraat is uitgeschuurd. De Vlaamse Vallei vormt een laag en vlak dekzandgebied, met zwak uitgesproken westzuidwest en oostnoordoost georiënteerde zandruggen en depressies.³ Lochristi wordt getypeerd door een afwisseling van noord naar zuid van dergelijke hogere en drogere zandruggen met natte beekdepressies.⁴ Het gebied kent een gemiddelde hoogte van minder dan 10 m TAW. In Beervelde is het reliëf zeer vlak met een hoogte van ca. 5 à 7 m.⁵ Het onderzoeksgebied bevindt zich op een zandrug (Figuur 5). Het kent een hoogte van ca. 6,3 tot 7,2 m TAW (Figuur 7). De laagste punten van het terrein situeren zich ter hoogte van de noordoostelijke rand, waar zich een gracht bevindt, en langs de zuidoostelijke rand, waar het terrein aan de Scherpeheibeek grenst. De hoogte loopt licht op naar het centrale deel van het terrein en naar het westen en het noordwesten toe.

Figuur 8: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 8) bestaat uit de Formatie van Lede. Deze wordt gekenmerkt door lichtgrijs fijn zand, dat kalkhoudend, fossielhoudend (*Nummulites variolarius*) en soms glauconiethoudend is. Dit zand bevat basisgrind en soms ook kalksteenbanken. Ten zuidwesten is het Lid van Vlierzele aangegeven, dat bestaat uit groen tot grijsgroen fijn zand, dat

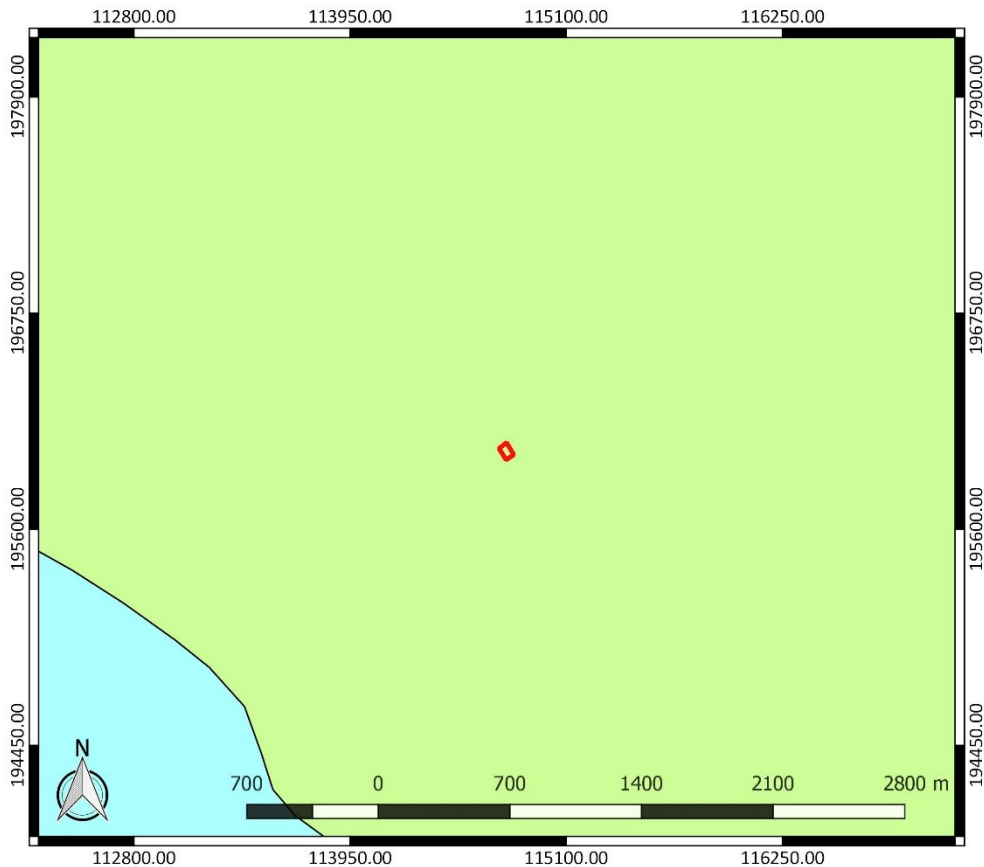
³Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kantons Evergem en Lochristi [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/126625> (geraadpleegd op 1 april 2019)

⁴Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Lochristi [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121321> (geraadpleegd op 1 april 2019)

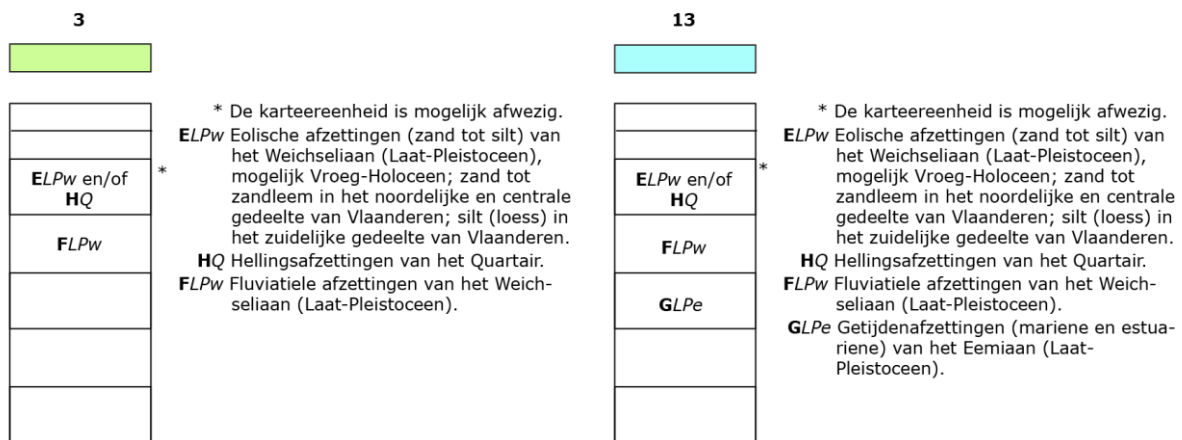
⁵ Vermeire et al. 2000, 6; Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kantons Evergem en Lochristi [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/126625> (geraadpleegd op 1 april 2019)

glauconiethoudend, glimmerhoudend en soms kleihoudend is, met plaatselijk dunne zandsteenbankjes.⁶

De quartairgeologische kaart (Figuur 9) geeft aan dat in het onderzoeksgebied mogelijk eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hieronder bevinden zich fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Ten zuidwesten van het terrein komen onder de genoemde afzettingen ook nog oudere getijdenafzettingen van het Eemiaan (Laat-Pleistoceen) voor.⁷

Figuur 9: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

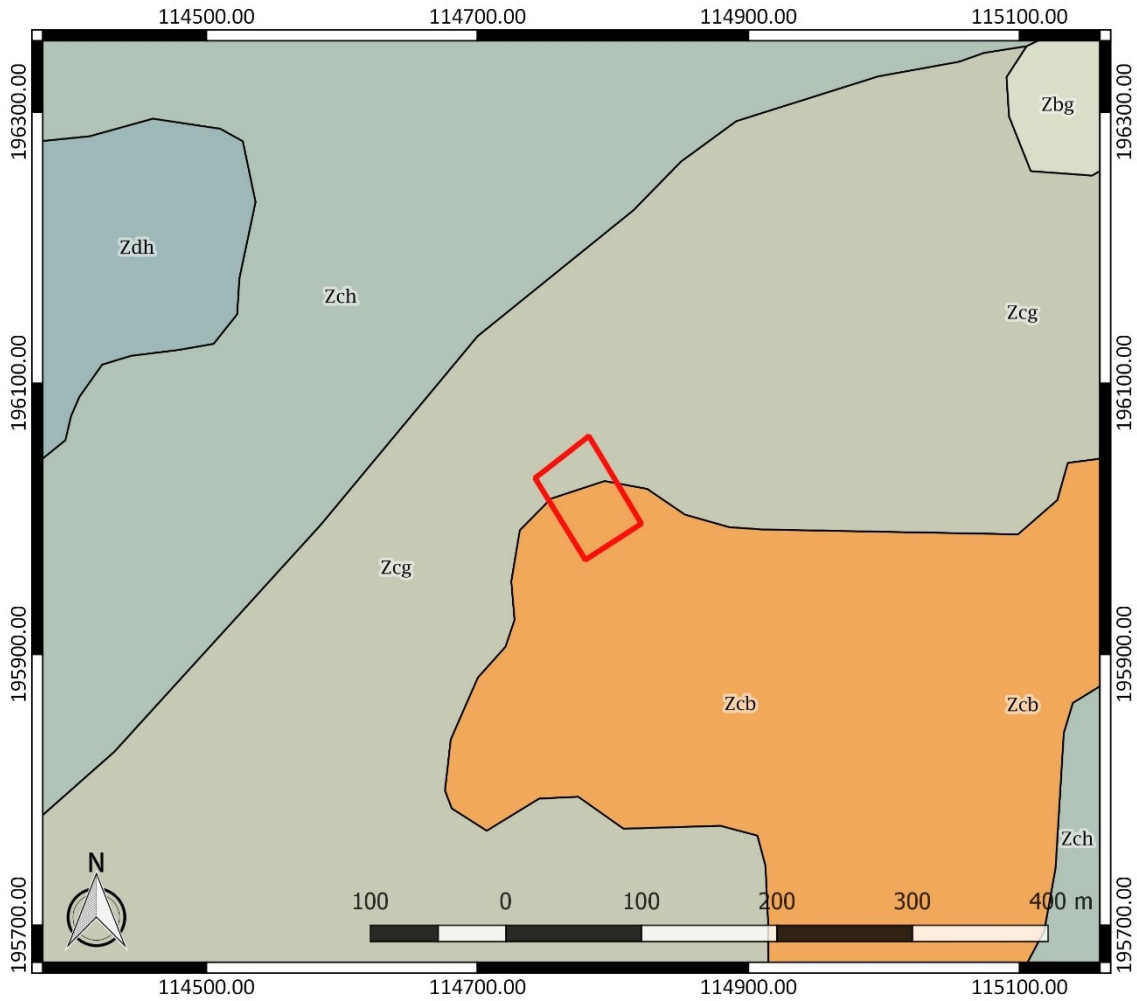

Figuur 10: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

⁶ www.geopunt.be/kaart

⁷ www.geopunt.be/kaart

De bodemkaart (Figuur 11) toont dat in het noorden van het terrein een matig droge zandbodem met een duidelijke ijzer en/of humus B horizont (Zcg) te verwachten is. In de zuidelijke helft van het onderzoeksgebied treffen we een matig droge zandbodem met structuur B horizont (Zcb) aan. Verder geeft de bodemkaart respectievelijk ten zuidoosten en ten noordwesten van het onderzoeksgebied een matig droge (Zch) en een matig natte (Zdh) zandbodem met een verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont aan. Ten noordoosten van het terrein is ook nog een droge zandbodem met een duidelijke ijzer en/of humus B horizont (Zbg) aangegeven.

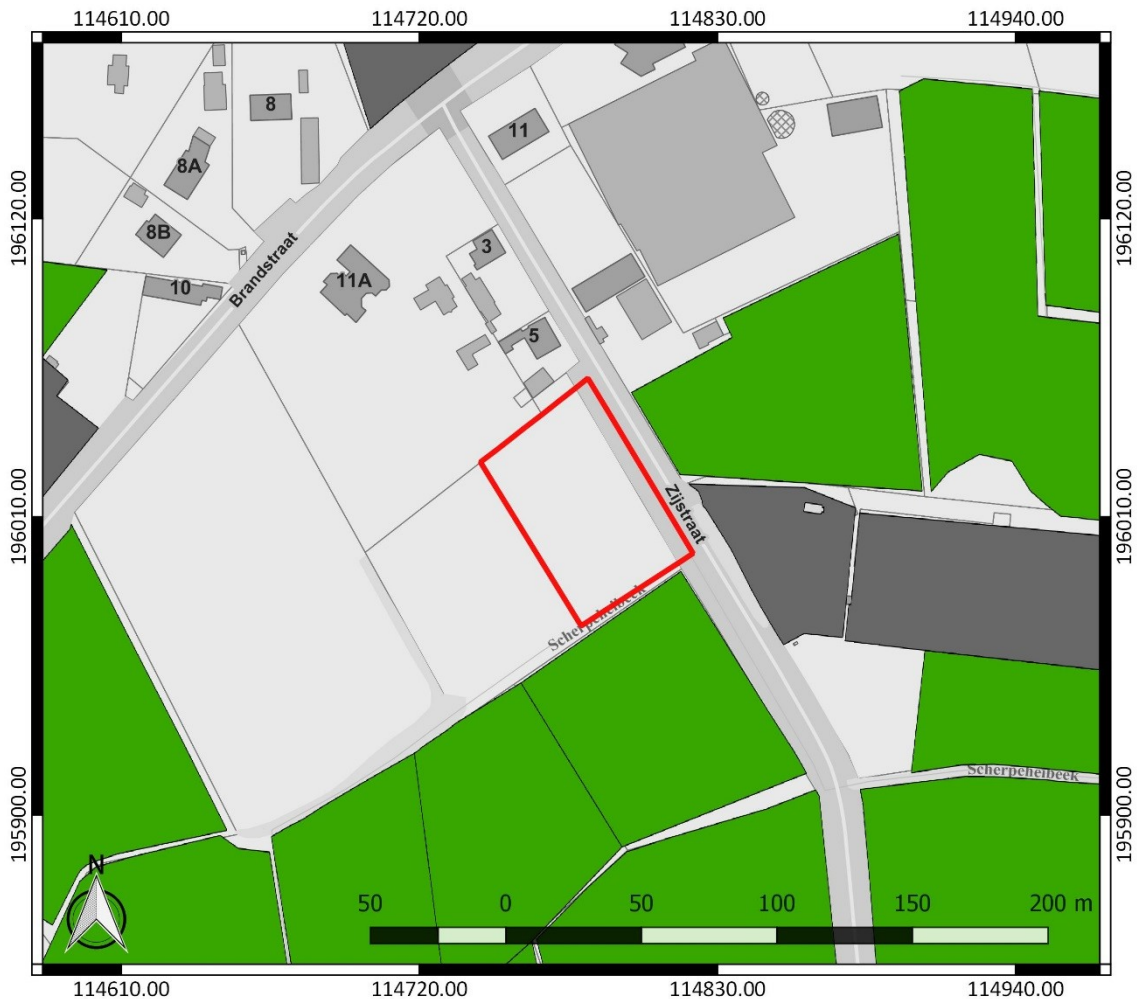

Figuur 11: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 12: Bodemgebruikskartaar met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Het onderzoeksgebied wordt volgens de bodemgebruikskartaar ingenomen door gras, struiken en bomen (Figuur 12). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 4). Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid van de terreinen in de omgeving van het onderzoeksgebied verwaarloosbaar (Figuur 13).

Figuur 13: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be), met groen: verwaarloosbaar

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Oorspronkelijk was het noordelijke deel van Beervelde een gehucht van de gemeente Destelbergen. Pas in 1921 ontstond het huidige Beervelde door samenvoeging van het tot Destelbergen behorende deel van Beervelde met verschillende wijken, namelijk Vijfhoek, Kootveld, Kerrebroek (Kalken), Magret, Klein Gent (Laarne) en Ertbuur (Heusden). De oudste vermelding, als "Berenvelt", gaat terug tot een akte uit 1309. Daarin wordt vermeld dat poorteres Agatha van Gent, weduwe van Ser Symoens, een stuk grond afstond aan de pastoor van Destelbergen op voorwaarde dat er een kapel gebouwd zou worden. Beervelde was samen met Destelbergen afhankelijk van de Gentse Sint-Pietersabdij. De delen die oorspronkelijk bij Kalken en Laarne hoorden, hingen af van het Land van Dendermonde. Op het grondgebied van Beervelde bevonden zich twee heerlijkheden met een eigen vierschaar en baljuw. De heerlijkheid Ertbuur behoorde tot de kasselrij Oudburg te Gent. De heerlijkheid Raveschoot was afhankelijk van het leenhof van Wetteren. Pas in 1809 werd Beervelde een afzonderlijke parochie, afhankelijk van de dekenij Lokeren.⁸

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Beervelde [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121322> (geraadpleegd op 2 april 2019)

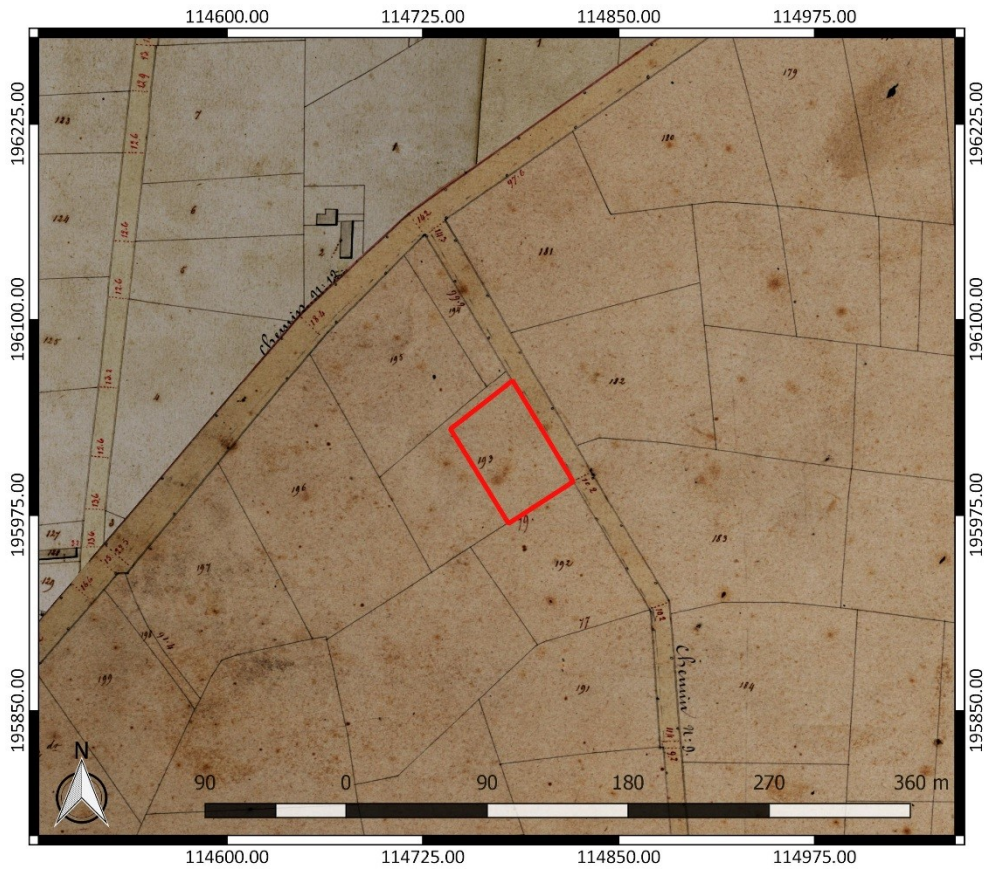
Figuur 14: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland (Figuur 15). De Zijstraat, de Ertbuerhoek en de Brandstraat zijn reeds te bemerken. Het onderzoeksgebied is gelegen in het deel van Beervelde dat afhing van het Land van Dendermonde. Het terrein bevindt zich ten zuidwesten van de historische dorpskern van Beervelde, op enige afstand ervan (Figuur 14).

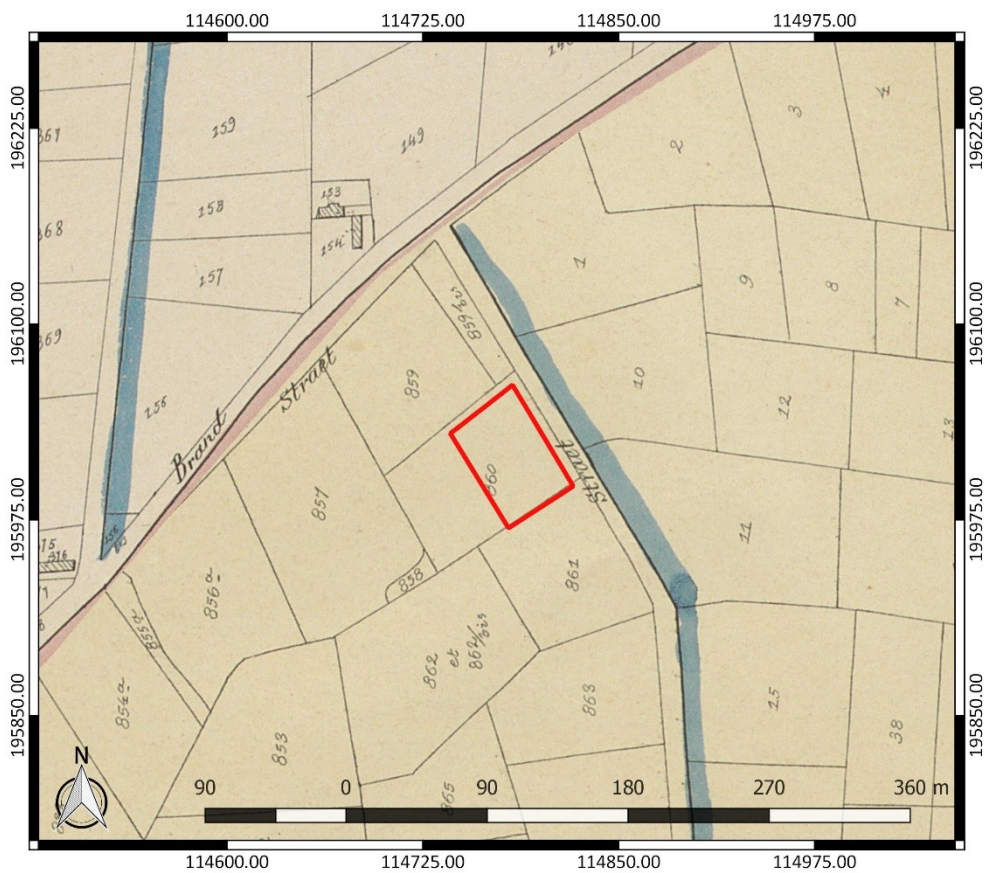

Figuur 15: Detail van de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is nog steeds geen bebouwing aanwezig in het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein nog altijd in gebruik als akkerland (Figuur 16). De Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp uit 1842-1879 (Figuur 17) toont geen veranderingen ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen. Op een topografische kaart uit 1939 (Figuur 18) is het onderzoeksgebied nog steeds onbebouwd. Ten zuidoosten is de Scherpeheibeek (of Pierwandsbeek) aangegeven. Ten noordwesten van het terrein zijn enkele gebouwen te bemerken.

Figuur 16: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

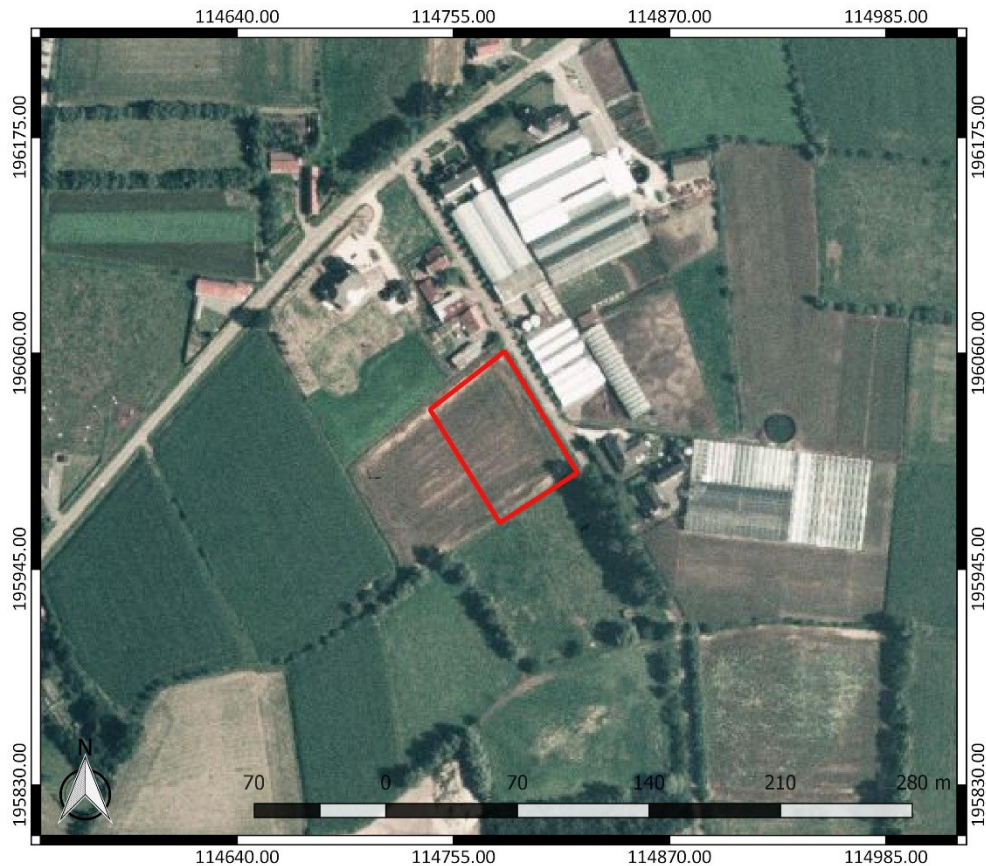
Figuur 17: Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 18: Topografische kaart uit 1939 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 19: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 20: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

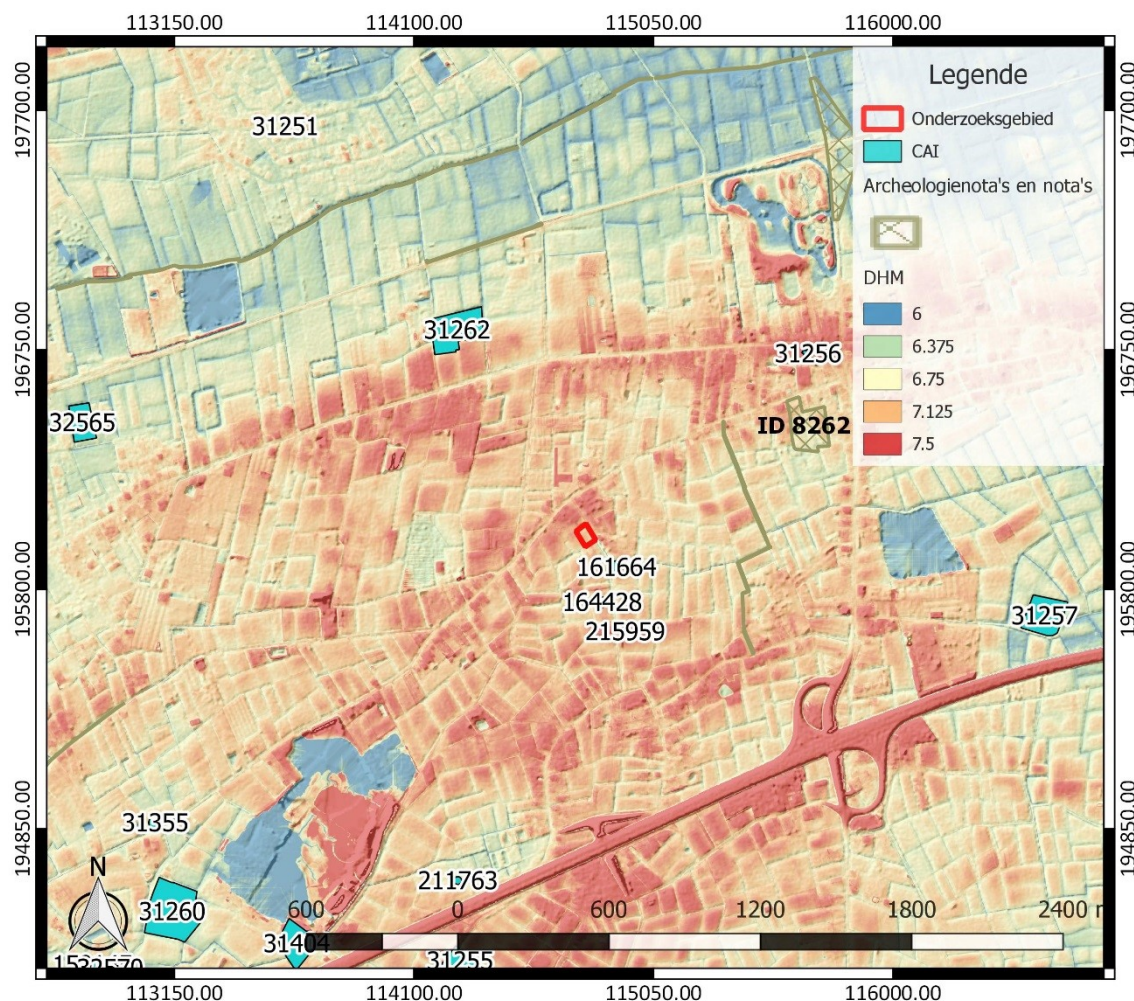
Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 19) toont dat het onderzoeksterrein nog steeds uit akkerland bestaat. De omgeving is nog steeds erg landelijk. Ten noordoosten van het terrein zijn serres gebouwd. Op een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 20) is nog steeds te zien dat het terrein gebruikt wordt als akkerland. Een recente luchtfoto (Figuur 4) toont dat het onderzoeksgebied inmiddels door grasland wordt ingenomen. Het terrein wordt langs de noordoostelijke, de zuidoostelijke en de noordwestelijke rand omzoomd door bomen.

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 21). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

In de Zijstraat, op korte afstand tot het onderzoeksgebied, zijn enkele metaaldetectievondsten uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd aangetroffen. Locatie CAI ID 215959 leverde een Merovingische fibula op. Ter hoogte van CAI ID 161664 is een munt uit de Karolingische periode (vroeg middeleeuwen) gevonden. Het is een Byzantijnse, koperen munt van Constantijn VII en Zoë. De munt wordt rond 914-919 gedateerd. Op vindplaats CAI ID 164428 werd dan weer een 16de-eeuwse, koperen rekenpenning van Hans Schultes uit Nurenberg ontdekt.⁹

⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 215959, Zijstraat (geraadpleegd op 2 april 2019); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 161664, Zijstraat I (geraadpleegd op 2 april 2019); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 164428, Zijstraat (geraadpleegd op 2 april 2019)

Figuur 21: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DTM 5 m

In de ruimere omgeving werd een losse aardewerkvondst uit de Romeinse tijd aangetroffen ter hoogte van de Belderikhoeve (CAI ID 31260). Het gaat om een fragment van een beeldje dat als een voorstelling van Venus met de duif geïnterpreteerd wordt. De hoeve gaat minstens terug tot de 16de eeuw en was gelegen op een site met walgracht. Op de site zijn mogelijk nog funderingen aanwezig, evenals grachten en bebouwing tussen enkele restanten van de walgracht.¹⁰

Verder zijn er in de ruime omgeving nog archeologische waarden uit de middeleeuwen gekend. De Raveschoothoeve (CAI ID 31257) gaat terug op het "goed of hof te Raveschoot", een heerlijkheid op het voormalige grondgebied van Kalken. Het ontstaanstijdstip is onbekend. De oudste vermelding van de heerlijkheid dateert uit 1228. Oorspronkelijk zou er zich een jachtslot van de graven van Vlaanderen hebben bevonden. Later behoorde het goed toe aan de heren van Dendermonde. Het was een site met walgracht met een dubbele omwalling. Het slot werd vermoedelijk vernietigd in 1452. Het goed werd op een onbekend tijdstip omgevormd tot een pachthoeve, die op het einde van de 18de eeuw in het bezit was van de Gentse familie Piers. In de 18de eeuw was op de hofstede nog een binnen- en buitengracht en een noordelijke en oostelijke eikendreef aanwezig. Het huidige

¹⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31260, Belderikhoeve (geraadpleegd op 2 april 2019); Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Hoeve Grote Belderik [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/34539> (geraadpleegd op 2 april 2019)

gebouwenbestand, met een enkelvoudig omgrachte hoeve met losse bestanddelen, wordt in de 18de eeuw gedateerd.¹¹

De Parochiekerk Sint-Daniël met kerkhof (CAI ID 31256) dateert uit de late middeleeuwen. In het begin van de 14de eeuw werd er een eerste kapel gebouwd. Rond 1600 werd een tweede kapel opgetrokken, die in 1728 en 1832 vergroot werd. De kapel werd pas omgedoopt tot kerk in 1809, toen Beervelde een zelfstandige parochie werd. In 1927 werd de kerk, op de gotische toren na, gesloopt. Een jaar later werd de huidige kerk gebouwd in neogotische stijl, met behoud van de oudere toren.¹² Ook het Goed ter Jacht (CAI ID 31355) gaat terug tot de late middeleeuwen. De oudste vermelding dateert uit 1393. Er bevond zich hier een hoeve. Mogelijk zijn er nog funderingen aanwezig.¹³

In de omgeving zijn nog enkele sites met walgracht uit de middeleeuwen gekend. Het Goed ter Most (CAI ID 31404) met hoeve de "Grote Most" werd mogelijk opgericht in 1413. Het goed was een leen van het hof van Dendermonde en was gelegen in de wijk Ertbuur. De oudste vermelding gaat terug tot 1518. Cartografische bronnen tonen een omgracht erf met in het oosten een cirkelvormig perceel, omgeven door een brede walgracht. Hier bevond zich mogelijk een motte of een vroeger opperhof met kasteel.¹⁴ Ook het Goed het Steentje (CAI ID 31262) is een middeleeuwse site met walgracht. Hier bevond zich het zogenaamde "Hof te Stienkens" of "ter Steentjen" waar vanaf 1793 een pensioonaat in werd ondergebracht. Het hof is inmiddels verdwenen. Mogelijk bleef enkel een deel van de gracht bewaard.¹⁵ Het Paardenhof (CAI ID 32565), ook gekend als goed "Ter Burcht" of "het goedt van Mijnheer Vilain", is ook een site met walgracht uit de middeleeuwen. Heden bevindt er zich nog een hoeve uit de 18de eeuw die omwald is door een gedeeltelijk gedempte, enkelvoudige en rechthoekige gracht.¹⁶

In de Kloosterstraat (ID 8262) werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, waarbij onder meer paalsporen en kuilen werden aangetroffen, die gedateerd worden van de late middeleeuwen tot de nieuwste tijd. Ongeveer de helft van de kuilen werd aangesneden op het noordelijk perceel van het terrein. Op basis van historisch kaartmateriaal wordt verondersteld dat hier in het verleden bebouwing aanwezig was. De aangetroffen sporen staan mogelijk in verband met deze historische bebouwing. Er werden echter geen resten van gebouwen geregistreerd. In het zuidoosten werden een aantal mogelijke paalsporen met een uitgeloozd karakter vastgesteld, waaruit geen vondstmateriaal gerecupereerd werd. Er werd geen structuur in herkend. Deze sporen van onbepaalde datering zijn voornamelijk ondiep bewaard, waardoor het niet uit te maken is of het om natuurlijke of antropogene sporen gaat.¹⁷

¹¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31257, Goed te Raveschoot (geraadpleegd op 2 april 2019); Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Raveschoothoeve [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/34538> (geraadpleegd op 2 april 2019)

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31256, Parochiekerk Sint-Daniël (geraadpleegd op 2 april 2019); Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Parochiekerk Sint-Daniël [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/34483> (geraadpleegd op 2 april 2019)

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31355, Goed ter Jacht (geraadpleegd op 2 april 2019); Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Hoeve met losse bestanddelen [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/35632> (geraadpleegd op 2 april 2019)

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31404, Goed ter Most (geraadpleegd op 2 april 2019); Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Hoeve Grote Most [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/34533> (geraadpleegd op 2 april 2019)

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31262, Goed het Steentje (geraadpleegd op 2 april 2019)

¹⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 32565, Paardenhof (geraadpleegd op 2 april 2019); Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Hoeve met losse bestanddelen [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/35711> (geraadpleegd op 2 april 2019)

¹⁷ Coremans/Reyns 2018, 54

Er bevinden zich verder nog resten uit de nieuwe tijd in de omgeving. Het Kasteel Ertbuer of Kasteel Rooman d'Ertbuer (CAI ID 31255) wordt sinds meer dan 300 jaar bewoond door de familie Rooman d'Ertbuer. Het ontstaanstijdstip is onbekend. De luthof met wallen en een gracht was gelegen op de oude heerlijkheid Ertbuur. Het huidige kasteelpark met bewaarde buitenste walgrachten gaat terug op een oudere kasteelsite met omgracht opper- en neerhof. Het is op deze manier afgebeeld op de Ferrariskaart (1771-78), met de benaming "Cgne Blauwhofken". Het 18de-eeuwse kasteel in Lodewijk XVI-stijl zou in 1876 gesloopt en vervangen zijn door het huidige kasteel.¹⁸

In de omgeving bevindt zich ook nog een kapel uit de nieuwe tijd: de Loboskapel (CAI ID 31251). De kapel gaat terug op een oudere bedevaartplaats in het Lobos. Mogelijk bevond zich hier zelfs al een voorchristelijke vereringsplaats. Minstens vanaf de 14de eeuw hing er een Mariabeeldje aan een eik. In 1607 werd er een kapel opgericht die toegewijd was aan de Maagd Maria en de Heilige Drievuldigheid. De kapel werd in 1651 uitgebreid. In 1808 werd ze afgebroken, om later heropgebouwd te worden.¹⁹

Tot slot is er in de ruime omgeving nog een metaaldetectievondst uit de nieuwste tijd gedaan, ter hoogte van CAI ID 211763. Het gaat om de vondst van een zilveren muntstuk van één Franse frank van Charles X uit 1829.²⁰ Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Ook andere bekrachtigde archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving bieden geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties. Daarom lichten we ze hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied is gelegen op een heuvel die geflankeerd wordt door de vallei van de Lede. Het onderzoeksgebied zelf grenst aan de Scherpeheibeek. Het onderzoeksgebied is minstens sinds de 18de eeuw in gebruik als akkerland. Dat konden we afleiden uit de geraadpleegde historische kaarten en luchtfoto's. Op basis van de gebruiksevolutie van het terrein zoals we die konden reconstrueren, is een goede bewaring van het bodemarchief te verwachten.

Gekende archeologische waarden wijzen er op dat rekening gehouden moet worden met resten uit de Romeinse tijd, uit de middeleeuwen en uit de nieuwe tijd. De aard van de gekende archeologische waarden in de omgeving bestaat uit vondsten en uit sporen van bewoning, van begraving en van religie. Gelijkaardige resten kunnen ook aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied. Omwille van de gunstige landschappelijke ligging van het terrein zijn op dit moment evenmin vondsten uit andere periodes reeds uit te sluiten.

¹⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31255, Kasteel Rooman d' Ertbuer (geraadpleegd op 2 april 2019); Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kasteel Ertbuer [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/34133> (geraadpleegd op 2 april 2019)

¹⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31251, Loboskapel (geraadpleegd op 2 april 2019); Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Lobos [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/34012> (geraadpleegd op 2 april 2019)

²⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 211763, Mostbeek (geraadpleegd op 2 april 2019)

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de bouw van woningen. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte niet vast. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is een verwachting naar resten uit de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Omwille van de gunstige landschappelijke ligging zijn resten uit andere periodes op dit moment echter evenmin uit te sluiten. Op basis van de gebruiksevolutie van het terrein die we konden reconstrueren aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's, blijkt dat het terrein reeds sinds de 18de eeuw in gebruik is als akkerland. De gebruiksevolutie van het terrein geeft aan dat een goed bewaard bodemarchief te verwachten is. De geplande werken binnen het onderzoeksgebied betekenen een bedreiging van het bodemarchief. Daarom is de uitvoering van bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt. Veldkartering is evenmin aangewezen, omdat de onderzoekstechniek een te beperkt potentieel op kennisvermeerdering kent. We kunnen aan de hand van het uitgevoerde bureauonderzoek reeds een goede inschatting van het archeologisch potentieel van het terrein maken. Daarnaast dient veldkartering sowieso nog gevolgd te worden door andere onderzoekstechnieken, die een betere kosten-baten verhouding kennen.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig. Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is een verwachting naar resten uit de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Omwille van de gunstige landschappelijke ligging zijn resten uit andere periodes op dit moment echter evenmin uit te sluiten. Op basis van de gebruiksevolutie van het terrein die we konden reconstrueren aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's, blijkt dat het terrein reeds sinds de 18de eeuw in gebruik is als akkerland. De gebruiksevolutie van het terrein geeft aan dat een goed bewaard bodemarchief te verwachten is. De geplande werken binnen het onderzoeksgebied betekenen een bedreiging van het bodemarchief. Daarom is de uitvoering van bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Coremans L./N. Reyns, 2018: *Nota Beervelde (Lochristi) – Kloosterstraat*, Temse (Rapporten All-Archeo bvba 613).

Vermeire, S./G. De Moor/R. Adams, 2000: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 22 Gent*, Brussel.

4.2 Websites

Cartesius (2019)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2019)
<https://cai.onroerenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2019)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2019)
<https://geo.onroerenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2019)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2019)
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2019)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

